Arweiniad atodol ar arolygu'r cwricwlwm mewn ysgolion a gynhelir ac UCDau

Haf 2025

Diben Estyn yw arolygu ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Mae Estyn yn gyfrifol am arolygu:

- ysgolion a lleoliadau meithrin a gynhelir gan, neu sy'n cael eu hariannu gan, awdurdodau lleol
- ysgolion cynradd
- ysgolion uwchradd
- ysgolion pob oed
- ysgolion arbennig
- unedau cyfeirio disgyblion
- ysgolion annibynnol
- addysg bellach
- colegau arbenigol annibynnol
- dysgu oedolion yn y gymuned
- gwasanaethau addysg llywodraeth leol
- trefniadau trochi Cymraeg mewn awdurdodau lleol
- gwasanaethau gwaith ieuenctid
- addysg gychwynnol athrawon
- Cymraeg i oedolion
- dysgu yn y gwaith
- dysgu yn y sector cyfiawnder

Mae Estyn hefyd:

- yn adrodd i Senedd Cymru ac yn rhoi cyngor ar ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru i Lywodraeth Cymru ac eraill
- yn cyhoeddi achosion o arfer dda yn seiliedig ar dystiolaeth arolygu

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon / cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau
Estyn
Llys Angor
Heol Keen
Caerdydd
CF24 5JW   neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan: www.estyn.llyw.cymru

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Saesneg i Gymraeg).

© Hawlfraint y Goron 2025: Gellir ailddefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei ailddefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl y ddogfen / cyhoeddiad penodol.

Beth yw'r diben?

Rhoi arweiniad i arolygwyr ar gyfer gwerthuso hunanwerthuso

Ar gyfer pwy mae wedi'i fwriadu?

Arolygwyr ysgolion a gynhelir ac unedau cyfeirio disgyblion

Pryd y dylid dechrau defnyddio'r arweiniad?

Haf 2025

Cynnwys

Arweiniad atodol **1**

Cyflwyniad **2**

Cynllunio cwricwlwm ysgol gyfan 2

Rhan un – Sut rydym yn arolygu'r cwricwlwm **4**

Methodoleg 4

Rhan dau – Beth rydym yn ei arolygu wrth werthuso'r cwricwlwm **6**

Maes arolygu 1: Addysgu a dysgu 6

Maes arolygu 2: Lles, gofal, cymorth ac arweiniad 8

Maes arolygu 3: Arwain a gwella 9

Rhan tri: Atodiad 1 – Cwestiynau awgrymedig ar gyfer cyfarfodydd **11**

Cwestiynau ar gyfer uwch arweinwyr 11

Cwestiynau ar gyfer arweinwyr canol 13

Arweiniad atodol

Dogfennau allweddol Estyn sy'n llywio gweithgarwch arolygu yw'r llawlyfrau arweiniad arolygu ar gyfer pob sector. Fodd bynnag, rydym hefyd yn llunio arweiniad atodol i helpu arolygwyr i ystyried agweddau penodol ar addysg a hyfforddiant ymhellach.

Mae'r dogfennau arweiniad atodol yn amlinellu egwyddorion, ystyriaethau ac adnoddau allweddol ar gyfer arolygwyr. Maent yn ymwneud â phob sector sy'n cael ei arolygu gan Estyn, oni bai eu bod yn datgan eu bod ar gyfer sector penodol. Maent yn ehangu ar rai agweddau ar addysg / hyfforddiant (e.e. arolygu llythrennedd) neu ar ffyrdd o gynnal arolygiadau (e.e. defnyddio teithiau dysgu) neu drefniadau arolygu penodol (e.e. arweiniad ar arolygu ysgolion eglwysig).

Nid nod y dogfennau arweiniad atodol yw bod yn gynhwysfawr. Nid yw'n ofynnol i arolygwyr weithio trwyddynt yn drylwyr wrth ddelio ag unrhyw agwedd benodol ar arolygiad. Fodd bynnag, gallent fod yn ddefnyddiol i arolygwyr wrth ymateb i gwestiynau penodol sy'n dod i'r amlwg yn ystod arolygiadau neu pan fyddant yn dymuno myfyrio neu ymchwilio ymhellach.

Gallai'r dogfennau arweiniad atodol helpu darparwyr i ennill dealltwriaeth o drefniadau arolygu Estyn. Hefyd, gallant fod yn fuddiol i ddarparwyr wrth werthuso agweddau penodol ar eu darpariaeth eu hunain.

Mae ein gwaith arolygu wedi'i seilio ar yr egwyddorion canlynol:

- Bydd arolygwyr yn arolygu â meddylfryd cadarnhaol i sicrhau bod y staff ym mhob darparwr yn cael y profiad dysgu proffesiynol gorau posibl
- Bydd arolygwyr yn defnyddio dull arolygu sy'n canolbwyntio ar y dysgwr
- Bydd arolygwyr bob amser yn canolbwyntio'n gryf ar ansawdd yr addysgu a'r dysgu
- Bydd arolygwyr yn chwilio am arfer arloesol dra ystyriol
- Bydd arolygwyr yn teilwra gweithgareddau'r arolygiad yn unol â'r amgylchiadau ym mhob darparwr, cyhyd ag y bo modd
- Bydd arolygwyr yn hyblyg ac yn ymatebol i ganfyddiadau sy'n dod i'r amlwg, a byddant yn defnyddio'r ystod gynyddol o offer a dulliau arolygu sydd ar gael
- Bydd arolygwyr yn ystyried popeth yn y fframwaith arolygu, ond yn adrodd ar y cryfderau allweddol a'r gwendidau yn unig ym mhob darparwr

Cyflwyniad

Mae'r ddogfen hon yn cynnwys arweiniad ar arolygu'r cwricwlwm mewn ysgolion a gynhelir ac UCDau. Wrth arolygu'r agwedd hon ar waith ysgol/UCD, y prif ffocws bob tro ddylai fod yr effaith y mae dylunio a chyflwyno'r cwricwlwm yn ei gael ar gynnydd a lles disgyblion.

Mae'r arweiniad hwn wedi'i rannu'n dair adran:

- Mae rhan un yn esbonio ein hymagwedd gyffredinol at adolygu cwricwlwm ysgol. Mae'n ystyried ein hegwyddorion o 'Sut rydym yn arolygu'.
- Mae rhan dau yn cynnig sylwebaeth a chwestiynau i arolygwyr eu hystyried wrth edrych ar bob agwedd ar 'Beth rydym yn ei arolygu'. Mae'r adran hon yn amlinellu'r hyn y mae angen i arolygwyr ei ystyried o ran effaith y cwricwlwm yn gysylltiedig â phob maes arolygu.
- Mae rhan tri yn atodiad sydd â chwestiynau i gefnogi trafodaethau yn ystod arolygiad.

Mae'r adran ar 'Beth rydym yn ei arolygu' yn amlinellu'r hyn y mae angen i arolygwyr ei ystyried o ran dylunio a chyflwyno'r cwricwlwm a'i effaith ar ddysgu a lles disgyblion. Dylid ei ddarllen ar y cyd â'r adran ar 'Sut rydym yn arolygu', sy'n esbonio'r dulliau y gallai arolygwyr eu defnyddio wrth iddynt werthuso'r cwricwlwm, gan gynnwys ystyried pa mor dda y mae ysgolion/UCDau yn mynd i'r afael ag effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol wrth gynllunio eu cwricwlwm.

Wrth arolygu'r cwricwlwm, mae'n bwysig bod arolygwyr yn rhoi sylw i ganllawiau Cwricwlwm i Gymru, gan gynnwys yr elfennau gorfodol sydd wedi'u crynhoi yma. Dylid ystyried arweiniad cenedlaethol ochr yn ochr â'r arweiniad atodol hwn a 'Beth rydym yn ei arolygu' a 'Sut rydym yn arolygu'. Mae'r arweiniad ar gyfer addysg heblaw yn yr ysgol i'w weld yma.

Cynllunio cwricwlwm ysgol gyfan

Dywed Llywodraeth Cymru, 'cwricwlwm yr ysgol yw popeth mae dysgwyr yn ei brofi ar drywydd y pedwar diben. Mae'n fwy na'r hyn rydyn ni'n ei addysgu yn unig. Mae hefyd yn ymwneud â sut rydyn ni'n ei addysgu ac, yn allweddol, pam rydyn ni'n ei addysgu.'[i] Bydd dull cydlynol, ysgol gyfan o gynllunio'r cwricwlwm yn sicrhau bod pob disgybl, yn enwedig y rhai y mae tlodi'n cael effaith andwyol arnynt, yn cael eu cefnogi i wneud cynnydd cryf yn eu dysgu.

Dylai'r holl waith datblygu cwricwlwm fod â diben clir a bod ag addysgu o ansawdd uchel yn sail iddo. Mae dealltwriaeth glir o ddiben dysgu a pham y mae gwybodaeth, medrau a phrofiadau penodol yn bwysig yn helpu i roi ffocws i gynllunio cynnydd, dysgu ac addysgu.

Rhan un – Sut rydym yn arolygu'r cwricwlwm

Dylai ein dull ar gyfer arolygu cwricwlwm ysgol ganolbwyntio bob tro ar yr effaith y mae'r cwricwlwm a'r addysgu yn ei gael ar ddysgu a lles disgyblion. Er y dylai arolygwyr roi sylw priodol i unrhyw arweiniad, gan gynnwys arweiniad cenedlaethol, ni ddylent drin hyn fel rhestr wirio i ysgolion/UCDau ei bodloni.

Bydd gwerthusiad arolygwyr o gwricwlwm yr ysgol neu'r UCD yn ystyried gweledigaeth, cyd-destun a sail resymegol y darparwr ar gyfer datblygu ei gwricwlwm yn unol â gofynion Cwricwlwm i Gymru. Bydd arolygwyr yn ystyried yr arweiniad statudol sydd ar waith a ph'un a yw darparwyr yn bodloni gofynion gorfodol ai peidio. B-yddwn yn gwerthuso pa mor effeithiol yw cwricwlwm yr ysgol neu'r UCD o ran darparu ystod werthfawr o brofiadau dysgu perthnasol a difyr i wella dysgu a chynnydd pob disgybl a'u cynorthwyo i ennill y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r medrau sydd eu hangen arnynt.

Dylai arolygwyr ystyried effeithiau cadarnhaol neu negyddol trefniadau'r cwricwlwm ar y graddau y mae grwpiau o ddisgyblion yn manteisio ar yr ystod lawn o brofiadau dysgu yn gyffredinol. Er enghraifft, bydd arolygwyr yn ystyried a yw pob un o'r disgyblion o bob oed yn manteisio ar gwricwlwm eang a chytbwys sy'n bodloni eu hanghenion ac yn eu cynorthwyo i wneud cynnydd yn eu dysgu a'u lles.

Methodoleg

Wrth arolygu cwricwlwm ysgol neu UCD, dylai arolygwyr ystyried ystod o dystiolaeth i ategu eu gwerthusiadau. Gallai hyn gynnwys:

- Gwaith disgyblion
- Arsylwadau o ddysgu
- Cynllunio neu fapio'r cwricwlwm
- Trafodaethau â disgyblion, staff ac arweinwyr
- Gweithgareddau allgyrsiol
- Gwybodaeth am gynnydd disgyblion yn eu dysgu a'u lles, gan gynnwys data perthnasol

Dylai arolygwyr ddechrau eu sgwrs ag arweinwyr ysgol/UCD trwy fod â'r nod o ddeall sut a pham y mae ysgol/UCD wedi dylunio ei chwricwlwm mewn ffordd benodol. Dylent ganolbwyntio ar ba mor dda y mae arweinwyr yn rhannu eu gweledigaeth ar gyfer y cwricwlwm ac addysgu a pha mor dda y mae staff yn ei deall.

Dylai arolygwyr gyfarfod ag amrywiaeth o staff i ystyried pa mor dda y maent yn deall eu rôl mewn dylunio a chyflwyno'r cwricwlwm a deall sut mae dysgu proffesiynol wedi'u helpu i wella addysgu a'r cwricwlwm ar draws yr ysgol. Wrth gyfarfod â disgyblion, dylai

arolygwyr drafod pa mor dda y mae disgyblion yn teimlo y mae'r cwricwlwm ac addysgu yn eu helpu i wneud cynnydd. Dylai arolygwyr ystyried gwaith disgyblion a'r cynnydd a wnânt o'u mannau cychwyn.

Wrth arsylwi dysgu, dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn bodloni anghenion pob disgybl ac i ba raddau y mae addysgu o ansawdd uchel yn sail i'r cwricwlwm. Mae addysgu o ansawdd uchel yn allweddol o ran cyflwyno'r cwricwlwm yn effeithiol, felly dylid canolbwyntio bob tro ar ansawdd yr addysgu a'r profiadau dysgu i ddisgyblion sy'n deillio o hynny wrth arolygu cwricwlwm ysgol neu UCD. Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae'r addysgu yn galluogi disgyblion i wneud cynnydd yn eu gwybodaeth, dealltwriaeth a medrau a pha mor dda y mae profiadau allgyrsiol yn cefnogi disgyblion i ddatblygu eu dysgu a'u lles.

Rhan dau – Beth rydym yn ei arolygu wrth werthuso'r cwricwlwm

Maes arolygu 1: Addysgu a dysgu

Dywed 'Beth rydym yn ei arolygu' y dylai arolygwyr werthuso:

Pa mor effeithiol y mae cwricwlwm yr ysgol/UCD, addysgu ac asesu yn cynorthwyo pob un o'r disgyblion, gan gynnwys y rhai mewn perygl o ddeilliannau andwyol, er enghraifft y disgyblion hynny y mae tlodi yn cael effaith arnynt, y rhai ag ADY neu rwystrau eraill a nodwyd rhag gwneud cynnydd, i:

- *ddysgu a gwneud cynnydd?*
- *ddatblygu eu gwybodaeth, medrau a dealltwriaeth?*
- *ddatblygu agweddau cadarnhaol at ddysgu?*
- *ddatblygu eu medrau Cymraeg?*

Dylai arolygwyr werthuso'r gwahaniaeth a wnânt i ddysgu'r disgyblion a pha mor dda y mae athrawon ac ymarferwyr eraill yn dylunio a chyflwyno cwricwlwm sydd:

- *yn darparu ehangder a dyfnder addas o ddysgu ar gyfer disgyblion ar draws yr holl feysydd dysgu a phrofiad*
- *yn datblygu dealltwriaeth o hanes, treftadaeth ddiwylliannol ac ieithyddol, amrywiaeth ethnig, hunaniaethau, profiadau a safbwyntiau eu hardal leol, Cymru, a'r byd ehangach*
- *yn ysbrydoli disgyblion ac yn codi eu dyheadau*
- *yn galluogi disgyblion i ddatblygu dealltwriaeth o natur gymhleth cymdeithasau trwy ddod i gysylltiad â hanesion ddoe a heddiw eu hardal leol, Cymru a'r byd ehangach, gan gwmpasu cymunedau gwahanol yn ogystal â storïau Pobl Ddu, Asiaidd ac ethnig leiafrifol yn benodol*
- *yn cefnogi datblygiad creadigol ac artistig disgyblion*
- *yn cefnogi ymwybyddiaeth ysbrydol, foesol, gymdeithasol a diwylliannol disgyblion*
- *yn meithrin agweddau cadarnhaol a pharchus tuag at amrywiaeth (Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb)*
- *yn datblygu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth disgyblion o wahanol hunaniaethau, safbwyntiau a gwerthoedd, amrywiaeth perthnasoedd, rhywioldeb gan gynnwys bywyd pobl LHDTC+ ac yn archwilio themâu tegwch, hawliau ac eiriolaeth rhywedd (Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb)*
- *yn cefnogi datblygiad personol a chymdeithasol disgyblion, gan gynnwys eu dealltwriaeth o nodweddion perthnasoedd iach (Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb)*

- *yn helpu disgyblion i ddatblygu'r medrau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth sydd eu hangen arnynt i wneud dewisiadau iach am ffordd o fyw a deall effaith y dewisiadau hyn*

Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae arweinwyr wedi cynllunio a chydlynu eu cwricwlwm i sicrhau bod disgyblion yn cael profiadau dysgu pwrpasol ar draws pob maes dysgu a phrofiad a pha mor dda y mae'r addysgu'n sicrhau bod disgyblion yn ymgysylltu â'u dysgu ac yn gwneud cynnydd cryf. Dylai arolygwyr ystyried:

- A yw cwricwlwm yr ysgol/UCD yn galluogi disgyblion i gael profiadau dysgu perthnasol a difyr ar draws pob maes dysgu a phrofiad?
- A yw'r cwricwlwm yn eu galluogi i gael gwybodaeth ddyfnach?
- A yw'r cwricwlwm yn herio pob disgybl i wneud cynnydd ystyrlon yn eu gwybodaeth, dealltwriaeth a medrau?
- A yw disgyblion yn cael cyfleoedd digonol i ddatblygu eu medrau ar draws y cwricwlwm?
- A yw'r addysgu'n effeithiol o ran ennyn diddordeb disgyblion a chefnogi eu cynnydd?
- I ba raddau y mae athrawon a staff cymorth dysgu yn ystyried anghenion dysgu disgyblion unigol yn llawn wrth gynllunio'r cwricwlwm ac wrth gyflwyno gwersi unigol a chyfresi o wersi?
- Pa mor dda y mae staff yn defnyddio gwybodaeth asesu i lywio cynllunio a datblygu eu cwricwlwm?
- O 14 oed, pan fydd disgyblion yn dewis ystod gulach o bynciau, a ydynt yn cael arlwy digon eang sy'n berthnasol i'w hanghenion?

Cwricwlwm a chymwysterau 14 i 16 oed

Ar gyfer disgyblion oed uwchradd, dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae'r cwricwlwm ym Mlwyddyn 10 ac 11 yn bodloni anghenion a diddordebau disgyblion. Dylai arolygwyr ystyried pa mor dda y mae ysgolion yn darparu cyfleoedd i ddisgyblion ennill profiadau dysgu pwrpasol a chymwysterau sy'n bodloni eu hanghenion. Dylai arolygwyr ystyried:

- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD wedi dylunio ei chwricwlwm o 14 oed i roi dewis eang a chytbwys i ddisgyblion?
- Pa mor dda y mae profiadau dysgu yn cefnogi disgyblion i ddatblygu eu gwybodaeth, medrau a'u dealltwriaeth?
- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD yn sicrhau y gall disgyblion fanteisio ar y cwricwlwm llawn o Flwyddyn 7 i Flwyddyn 9?

- A yw carfanau cyfan yn cael eu cofrestru ar gyfer cymwysterau sy'n amhriodol iddynt?
- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD yn cydweithio â phartneriaid i ehangu arlwy'r cwricwlwm?

Pan fydd arolygwyr yn nodi disgyblion sy'n cael eu cofrestru ar gyfer cymwysterau nad ydynt yn bodloni eu hanghenion, dylent amlygu hyn yn y sail dystiolaeth. Os yw hyn yn cael effaith negyddol ar gynnydd disgyblion, dylid nodi hynny yn yr adroddiad.

Datblygu medrau

Wrth werthuso'r cwricwlwm, dylai arolygwyr roi sylw manwl i effaith y ddarpariaeth i ddatblygu medrau disgyblion yn gynyddol.

Dylai arolygwyr ystyried:

- Pa mor dda y mae athrawon ac arweinwyr yn sicrhau bod disgyblion yn adeiladu ar eu medrau'n bwrpasol ac yn gynyddol ar draws y cwricwlwm?
- I ba raddau y mae disgyblion yn cael eu galluogi i adeiladu ar y medrau y maent wedi'u datblygu yn y cyfnodau blaenorol – e.e. o'r ysgol gynradd, yn achos disgyblion sy'n symud i'r ysgol uwchradd?
- Pa mor dda y mae'r ddarpariaeth yn cefnogi disgyblion i wella eu medrau darllen, llafar ac ysgrifennu?
- Pa mor dda y mae'r ddarpariaeth yn cefnogi disgyblion i ddatblygu eu medrau rhifedd a digidol?
- Pa mor dda y mae'r ddarpariaeth yn cefnogi disgyblion i ddatblygu eu medrau corfforol, creadigol a medrau eraill?
- Pa mor dda y mae'r ysgol yn cynorthwyo disgyblion â medrau gwannach?

Maes arolygu 2: Lles, gofal, cymorth ac arweiniad

Dywed 'Beth rydym yn ei arolygu':

Dylai arolygwyr werthuso pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn sicrhau bod pob un o'r disgyblion, gan gynnwys y rhai mewn perygl o ddeilliannau andwyol, er enghraifft y disgyblion hynny y mae tlodi yn cael effaith arnynt, y rhai ag ADY neu rwystrau eraill a nodwyd rhag gwneud cynnydd:

- *yn ddiogel a saff*
- *yn mynychu'r ysgol yn rheolaidd*
- *yn cael eu parchu a'u trin yn deg*

- *yn datblygu medrau arwain ac yn ymgymryd â chyfrifoldebau*
- *yn cael unrhyw arweiniad neu gymorth ychwanegol sydd eu hangen arnynt yn ymwneud â'r camau nesaf yn eu datblygiad*

Dan faes arolygu 2, yn gysylltiedig â gwerthuso'r cwricwlwm, dylai arolygwyr ystyried y canlynol:

- Pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn hybu dealltwriaeth dysgwyr o ffyrdd iach o fyw, gan gynnwys gweithgarwch corfforol, maeth ac iechyd meddwl?
- I ba raddau y mae'r cwricwlwm yn annog parch at amrywiaeth ac yn hybu cynhwysiant a pherthnasoedd cadarnhaol yn yr ysgol a'r gymuned ehangach?
- Pa mor effeithiol y mae'r cwricwlwm yn ennyn diddordeb dysgwyr, gan feithrin ymdeimlad o berthyn a chymhelliant, i fynychu'r ysgol yn rheolaidd?
- I ba raddau y mae'r ysgol/UCD yn defnyddio'r cwricwlwm i feithrin hyder a gwydnwch disgyblion, gan annog cyfranogiad rheolaidd ym mywyd yr ysgol?
- Pa mor effeithiol y mae'r ysgol/UCD yn addasu'r cwricwlwm i gynorthwyo dysgwyr sydd â phresenoldeb afreolaidd, gan sicrhau eu bod yn parhau i ymgysylltu ac yn gwneud cynnydd?
- Pa mor effeithiol y mae'r cwricwlwm yn hybu ymddygiad cadarnhaol trwy gynnwys dysgwyr mewn profiadau dysgu ystyrlon, perthnasol ac ysgogol?
- I ba raddau y mae'r cwricwlwm yn cynnig cyfleoedd ystyrlon i ddysgwyr ddatblygu medrau arweinyddiaeth, fel gwneud penderfyniadau, cyfathrebu a gwaith tîm?
- I ba raddau y mae'r cwricwlwm yn darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddeall eu hawliau a'u cyfrifoldebau, fel yr amlinellir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)?
- I ba raddau y mae'r cwricwlwm yn cael ei lywio gan farn disgyblion a materion cyfredol sydd o ddiddordeb iddynt – e.e. mynd i'r afael â materion a godwyd gan arolwg y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd mewn Ysgolion (SHRN) trwy ddarpariaeth ABaCh?

Maes arolygu 3: Arwain a gwella

Dywed 'Beth rydym yn ei arolygu' y dylai arolygwyr werthuso pa mor effeithiol y mae arweinwyr:

- *yn sicrhau bod pob un o'r disgyblion, gan gynnwys y rhai mewn perygl o ddeilliannau andwyol, er enghraifft y disgyblion hynny y mae tlodi yn cael effaith arnynt, y rhai ag*

ADY neu rwystrau eraill a nodwyd rhag gwneud cynnydd, yn dysgu ac yn gwneud cynnydd

- *yn datblygu diwylliant, ethos cynhwysol a chyfeiriad strategol sy'n cefnogi cynnydd a lles pob un o'r disgyblion*
- *yn nodi ac yn mynd i'r afael â meysydd i'w gwella, gan gynnwys mynd i'r afael ag argymhellion blaenorol*
- *yn mynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol, gan gynnwys gwella ansawdd addysgu a datblygu'r Gymraeg*
- *yn sicrhau bod dysgu proffesiynol yn gwella ansawdd addysgu, yn cefnogi gwelliant ysgol ac yn arfogi pob aelod o staff i gyflawni eu rolau*
- *yn rheoli adnoddau'r ysgol/UCD*

Dan faes arolygu 3, dylai arolygwyr ystyried y canlynol:

- Pa mor effeithiol y mae arweinwyr yn sefydlu ac yn rhannu gweledigaeth glir ar gyfer y cwricwlwm ac addysgu?
- I ba raddau y mae arweinwyr yn sicrhau bod y cwricwlwm yn uchelgeisiol, yn eang, yn gytbwys ac yn gynhwysol i bob dysgwr?
- Lle bo'n berthnasol, pa mor dda y mae arweinwyr yn cydweithio â phartneriaid i ehangu neu wella arlwy eu cwricwlwm?
- Pa mor dda y mae arweinwyr yn sicrhau bod y cwricwlwm yn adlewyrchu blaenoriaethau cenedlaethol, gan gynnwys hybu'r Gymraeg a diwylliant a threftadaeth Cymru?
- Pa mor effeithiol y mae arweinwyr yn sicrhau bod dysgu proffesiynol yn cefnogi staff i gyflwyno Cwricwlwm i Gymru yn hyderus ac yn effeithiol?
- Pa mor effeithiol y mae arweinwyr yn monitro a gwerthuso gweithredu'r cwricwlwm er mwyn sicrhau ei fod yn bodloni anghenion pob dysgwr, gan gynnwys y rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) a'r rhai o gefndiroedd difreintiedig?
- Pa mor effeithiol y mae llywodraethwyr yn herio a chynorthwyo arweinwyr i sicrhau bod y cwricwlwm yn cyd-fynd â'r pedwar diben ac yn hybu cynnydd dysgwyr?
- Sut mae penderfyniadau ac ystyriaethau yn ymwneud â chyllid ac adnoddau yn effeithio ar y cwricwlwm?

Rhan tri: Atodiad 1 – Cwestiynau awgrymedig ar gyfer cyfarfodydd

Cwestiynau ar gyfer uwch arweinwyr

Gweledigaeth a chynllunio

- Beth yw eich gweledigaeth ar gyfer y cwricwlwm ac addysgu? Pwy ydych chi wedi ymgynghori â nhw wrth ddatblygu eich gweledigaeth?
- Sut ydych chi'n gwneud penderfyniadau am y cynnwys ac ar ba sail y caiff penderfyniadau eu gwneud?
- Pa mor benodol y mae'r cwricwlwm o ran yr hyn y mae angen i ddisgyblion ei wybod ac yn gallu ei wneud ar ddiwedd bob blwyddyn/cyfnod? I ba raddau y mae dilyniant wedi'i gynnwys yn y cwricwlwm?
- Sut mae'ch gwaith ag ysgolion/UCDau/partneriaid eraill yn cefnogi eich proses ddylunio? Pa mor dda y mae trefniadau pontio yn cefnogi disgyblion i adeiladu ar eu dysgu blaenorol?
- Pa mor dda ydych chi'n osgoi ailadrodd diangen mewn dysgu o Flwyddyn 6 i Flynyddoedd 7 ac 8?
- Sut ydych chi'n trefnu eich cwricwlwm?
- Pa mor dda y mae'ch cwricwlwm a'ch profiadau dysgu yn bodloni anghenion a diddordebau disgyblion? Beth am yng nghyfnod allweddol 4 a'r chweched dosbarth?
- I ba raddau y mae athrawon a staff cymorth dysgu yn ystyried anghenion dysgu disgyblion unigol yn llawn wrth gynllunio'r cwricwlwm ac wrth gyflwyno gwersi unigol a chyfresi o wersi?
- Pa mor dda y mae dylunio a chyflwyno'r cwricwlwm yn sicrhau tegwch, cydraddoldeb a hygyrchedd i bawb?
- Pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn nodi'n glir ac yn darparu cyfleoedd priodol a dilys i ddisgyblion ddatblygu eu dealltwriaeth o'r themâu trawsbynciol gorfodol?
- Sut mae ystyriaethau yn ymwneud ag adnoddau a chyllid yn effeithio ar gynllunio'r cwricwlwm?
- Sut ydych chi'n paratoi ar gyfer cyflwyno unrhyw gymwysterau newydd?

Addysgu a dysgu proffesiynol

- Pa mor dda y mae gan athrawon ac arweinwyr ddealltwriaeth gytûn o addysgu effeithiol?

- Pa mor dda y mae dysgu proffesiynol yn cefnogi athrawon i wella ansawdd eu haddysgu yn eu pwnc/maes dysgu a medrau trawsgwricwlaidd, lle bo hynny'n briodol?
- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD yn cefnogi athrawon a staff cymorth nad ydynt yn arbenigwyr?

Cynnydd a dilyniant

- Pa mor dda y mae staff yn deall y cynnydd y dylai disgyblion fod yn ei wneud? Pa mor dda y maent yn asesu hyn?
- Sut ydych chi'n sicrhau bod disgyblion yn cael cyfleoedd digonol i wneud cynnydd yn eu dysgu?
- Pa mor dda ydych chi'n darparu ar gyfer disgyblion mwy abl a thalentog a'r disgyblion hynny sydd â'r anawsterau mwyaf?
- Pa mor dda ydych chi'n defnyddio gwybodaeth asesu i lunio'ch cwricwlwm?

Cyd-destun

- Pa mor dda y mae'ch cwricwlwm yn adlewyrchu natur eich cyd-destun, gan gynnwys natur ieithyddol ac amrywiol Cymru a'r byd ehangach?
- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD yn cynllunio i addysgu disgyblion am hanes a phrofiadau cymunedau Pobl Ddu, Asiaidd ac ethnig leiafrifol a phobl LHDT+?

Medrau

- Pa mor dda ydych chi'n cynllunio i ddatblygu medrau llythrennedd, rhifedd a digidol disgyblion ar draws y cwricwlwm?
- Sut ydych chi'n sicrhau bod cyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu eu medrau yn rhai cynyddol?
- Sut ydych chi'n cefnogi disgyblion â medrau gwannach?

Cymraeg

- Pa mor dda y mae'r ysgol/UCD yn darparu ar gyfer datblygu medrau Cymraeg disgyblion a'u dealltwriaeth o hanes a diwylliant Cymru?
- Sut ydych chi'n hyrwyddo manteisio dysgu Cymraeg a bod yn amlieithog?

Y cwricwlwm ehangach

- Sut ydych chi'n sicrhau datblygiad diwylliannol eich disgyblion?

- Sut ydych chi'n cyfoethogi profiadau disgyblion? Pa weithgareddau a chlybiau sy'n cael eu cynnal y tu allan i wersi? Pa ymweliadau/teithiau allgyrsiol y mae'r ysgol yn eu cynnal a pha gyfraniad y mae'r rhain yn ei wneud at ddysgu disgyblion a'r cwricwlwm yn ei gyfanrwydd?

Addysg gymdeithasol, foesol, ysbrydol a diwylliannol

- Sut mae'r cwricwlwm, gan gynnwys y rhaglen ABaCh, yn cynorthwyo i ddatblygu medrau cymdeithasol ac emosiynol pob disgybl o bob cefndir?
- Pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn datblygu dealltwriaeth disgyblion o grefydd, gwerthoedd a moeseg?
- Sut mae'r ysgol/UCD yn helpu disgyblion i ddatblygu'r medrau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth sydd eu hangen arnynt i wneud dewisiadau iach o ran eu ffordd o fyw, er enghraifft o ran bwyta ac yfed yn iach, camddefnyddio sylweddau, addysg cydberthynas a rhywioldeb a diogelwch ar-lein?
- Sut mae'r cwricwlwm yn cefnogi lles ac iechyd meddwl disgyblion?
- Sut mae'r cwricwlwm yn helpu disgyblion i ddeall effaith dewisiadau o ran ffordd o fyw ac ymddygiad ar eu hiechyd meddwl a chorfforol a'u lles nawr ac yn y dyfodol?
- Sut ydych chi'n cynllunio cynnwys y ddarpariaeth datblygiad personol? Sut mae hyn yn cael ei arwain?
- Sut ydych chi'n monitro ansawdd a chysondeb darpariaeth?
- Pa ddefnydd a wneir o arbenigwyr allanol i wella darpariaeth?

Hunanwerthuso a chynllunio gwelliant

- Sut ydych chi'n gwerthuso effeithiolrwydd ac effaith eich cwricwlwm?
- Beth yw eich canfyddiadau?
- Sut ydych chi'n defnyddio eich canfyddiadau i gynllunio ar gyfer gwella?
- Pa gamau ydych chi wedi'u cymryd i wella eich cwricwlwm? Pa effaith y mae hyn wedi'i gael?
- Trafodwch enghreifftiau o sut rydych chi wedi cryfhau eich cwricwlwm o ganlyniad i hunanwerthuso a chynllunio gwelliant yn effeithiol?

Cwestiynau ar gyfer arweinwyr canol

- Sut ydych chi wedi datblygu'r cwricwlwm yn eich pwnc/maes chi?
- Pa mor dda y mae staff yn eich adran/maes yn deall y cynnydd y dylai disgyblion fod yn ei wneud ar adegau gwahanol?

- Sut ydych chi'n gwerthuso effeithiolrwydd eich cwricwlwm?
- Sut ydych chi'n paratoi ar gyfer cyflwyno unrhyw gymwysterau newydd?

---

[i] https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cwricwlwm-i-gymru-ymlaen-a-r-daith/#blaenoriaethau-ar-gyfer-datblygu-cwricwlwm-a-dysgu